HE 29/2019 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2020: KEHITYSYHTEISTYÖ

Plan International Suomen kirjallinen lausunto Eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle 29.10.2019

Suositukset

- Sukupuolten tasa-arvon tulee olla EU-sitoumuksen mukaisesti merkittävä osa- tai päätavoite vähintään 85 prosentissa kaikista uusista kehitysyhteistyöohjelmista. Tavoitteen toteutuminen vaatii vahvaa poliittista sitoutumista sekä selkeää ohjeistusta.
- Kehittyvien maiden ilmastotoimiin tulee osoittaa aidosti uutta ja erillistä rahoitusta, sekä nostaa Suomen ilmastorahoituksen taso Pariisin ilmastosopimuksen mukaiseksi. Ilmastorahoitusta tulee ohjata tasapuolisesti ilmastonmuutoksen hillintään ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen.
- On huolehdittava siitä, että sekä kehitysyhteistyö- ja ilmastorahoitus saavuttavat kaikkein köyhimmät ryhmät, kuten tytöt ja naiset. Suomen tulee ohjata vähintään 0,2 prosenttia bruttokansantulosta LDC-maille kansainvälisten sitoumustemme mukaisesti. Ilmastorahoituksesta 25 prosenttia tulisi kohdistua vähiten kehittyneisiin maihin.
- Jatkuvasti kasvavaan humanitaarisen avun tarpeeseen maailmalla on vastattava lisäämällä rahoitusta hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti.

Tyttöjen ja naisten aseman edistäminen kaipaa puheiden rinnalle resursseja

Sukupuolten tasa-arvo on ollut jo vuosia Suomen kehityspolitiikan läpileikkaava tavoite ja tyttöjen ja naisten oikeuksien edistäminen on ilahduttavasti nostettu kehityspolitiikan keskiöön. Lukuisat arvioinnit kuitenkin osoittavat, että läpileikkaavuuden käytännön vaikutukset ovat jääneet vähäisiksi ja tyttöjen ja naisten oikeuksien painopiste ei ole riittävällä tavalla ohjannut rahoituspäätöksiä eikä sen toimeenpanoon ole ollut selkeää ohjeistusta.

Suomella on kuitenkin hyvät edellytykset toimia kehityspolitiikan mallimaana sukupuolten tasa-arvon vahvistamisessa, mutta se edellyttää nykyistä kunnianhimoisempia ja määrätietoisempia toimenpiteitä.

Painopisteen toteuttamiselle on osoitettava nykyistä suuremmat resurssit. Hallitus on sitoutunut EU:n tavoitteeseen[1], jonka mukaan sukupuolten tasa-arvon tulee olla merkittävä osa- tai päätavoite vähintään 85 prosentissa kaikista uusista kehitysyhteistyöohjelmista. Vuoden 2019 osalta tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuuden arvioidaan olevan 38 prosenttia ja vuodelle 2020 tavoitteeksi on asetettu 40 prosenttia. Vuoden 2018 kehityspolitiikan tulosraportin mukaan noin 9 prosentissa hankkeista sukupuolten tasa-arvo oli ensisijainen tavoite. EU-tavoitteeseen on siis vielä matkaa eikä sen voi ajatella toteutuvan ilman määrätietoista resurssien ohjaamista sekä selkeää ohjeistusta.

Tyttöjen ja naisten oikeuksien toteutuminen ei onnistu ilman resursseja. Suomen tulisikin pikimmiten laatia aikataulutettu tiekartta ja konkreettinen suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7

[1] https://ec.europa.eu/europeaid/eu-gender-action-plan-ii-gender-equality-and-womens-empowerment-transforming-lives-girls-and-women-0_en

prosenttiin bruttokansantulosta. Hallituksen talousarvioesitys esittää kehitysyhteistyölle yhteensä 1029 779 euroa vuodelle 2020, mikä vastaa arvion mukaan 0,41 prosenttia bruttokansantulosta. Näin ollen kehitysyhteistyön prosenttiosuus bruttokansantulosta säilyy ennallaan vuoteen 2019 verrattuna. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoja esitetään nostettavaksi yhteensä 100,34 miljoonalla eurolla. Määrärahojen korotus on tervetullut askel oikeaan suuntaan ja auttaa toteuttamaan Suomen kehitysyhteistyön tärkeitä tavoitteita tasa-arvosta ja ilmastonmuutoksen hillinnästä. Rahoituksen kasvavaa suuntaa onkin jatkettava määrätietoisesti seuraavinakin vuosina.

Noin 70 prosenttia äärimmäisessä köyhyydessä elävistä on naisia. Naisten köyhyyden taustalla on muun muassa koulutuksen heikkous, puutteelliset seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut sekä vahingolliset asenteet ja normit yhteiskunnassa. Heikoimmassa asemassa olevien tyttöjen ja naisten tukemisen näkökulmasta on tärkeää huolehtia, että kehitysyhteistyö kohdentuu kaikkein köyhimmille. Tällä hetkellä vähiten kehittyneisiin maihin (LDC-maat) kohdennettujen maksatusten osuus BKTL:sta on 0,15 prosenttia, mikä on sama kuin vuonna 2019. Kansainvälinen sitoumus vaatii ohjaamaan 0,2 prosentin BKTL-osuuden kehitysrahoituksena kaikkien köyhimpiin maihin.

Kansalaisjärjestöille suunnattu osuus kehitysyhteistyörahoituksesta on nostettava 15 prosenttiin. Kansalaisjärjestöjen työ on todettu riippumattomissa arvioinneissa tehokkaaksi ja tulokselliseksi. Järjestöillä ja niiden yhteistyökumppaneilla kehitysmaissa on avainrooli muun muassa epätasa-arvoisia sukupuolirooleja ylläpitävien normien purkamisessa. Ilahduttavasti talousarvioesitys esittää kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön 10,3 miljoonan euron korotusta, mikä nostaa kokoissumman 75,3 miljoonaa euroon. Kansalaisjärjestöjen työllä tavoitetaan heikoimmassa asemassa olevia ryhmiä, kuten kehittyvien maiden tyttöjä ja naisia.

Humanitaarisen työn tarve kasvaa maailmalla. Kriisit ja luonnonkatastrofit lisääntyvät ja pitkittyvät. Lisääntyneet kriisit vaikuttavat myös tyttöjen ja naisten oikeuksien toteutumiseen. Kriisitilanteissa tyttöjen koulutie katkeaa poikia useammin ja tilapäis- ja hätämajoitukset altistavat tytöt ja naiset häirinnälle ja seksuaaliselle väkivallalle. Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut kasvattamaan humanitaarisen työn rahoitusta. Vuoden 2020 talousarvioesityksessä humanitaarisen työn rahoitus säilyy kuitenkin ennallaan.

Ilmastorahoituksen saavutettava haavoittuvimmassa asemassa olevat

Suomi on sitoutunut muiden teollisuusmaiden tavoin siihen, että ne nostavat ilmastorahoituksen tason 100 miljardin dollarin vuositasolle vuoteen 2020 mennessä. Valtiovarainministeriön laskelman mukaan Suomen oikeudenmukainen osuus olisi 200 miljoonaa vuodessa.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista kärsivät eniten ne, jotka ovat vähiten päästöjä aiheuttaneet. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat toimeentulon ongelmat, luonnonkatastrofit ja siirtolaisuus kasaavat entistä enemmän esteitä muun muassa tyttöjen koulunkäynnin tielle. Ilmastonmuutos uhkaa vesittää monia jo saavutettuja tasa-arvon edistysaskelia. On tärkeää, että Suomen kehitysyhteistyössä huomioidaan tasa-arvon ja ilmastonmuutoksen väliset yhteydet.

Ilmastorahoituksen osalta talousarvioesitys esittää 201 miljoonaa euroa ”ilmastokestävyyttä edistävään kehitysyhteistyöhön”. Vertailu ja rahoituksen seuranta on haastavaa, sillä vuosina 2013-2015 talousarvioesityksiin sisältyi arvio ilmastorahoituksen osuudesta varsinaisesta kehitysyhteistyöstä, mutta vuoden 2016 jälkeen tämän korvasi arvio ”ilmastokestävyyttä edistävästä kehitysyhteistyöstä”. Toki vuonna 2019 ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo oli 165 miljoonaa euroa, joten

tervetullutta kasvua rahoitukseen on luvassa. Talousarvioesityksen perusteella jää kuitenkin pimentoon, kuinka suuri osuus ilmoitetusta rahoituksesta kohdentuu aidosti ilmastotoimiin.

Kansainvälisesti on sovittu, että ilmastorahoituksesta ohjataan puolet hillintään ja puolet sopeutumiseen. Sopeutumisrahoitusta kaipaavat erityisesti ilmastonmuutoksesta eniten kärsivät köyhimmät ja haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset. Vuonna 2017 Suomen ilmastorahoituksesta kehitysmaille 76 prosenttia kohdentui ilmastonmuutoksen hillintään ja vain 24 prosenttia ilmastonmuutokseen sopeutumiseen.

Talousarvioesityksessä 2020 linjataan, että *”kaikessa yhteistyössä edistetään aiempaa järjestelmällisemmin yhdenvertaisuutta, sekä vähäpäästöistä kehitystä ja ilmastokestävyyttä. Pyrkimyksenä on ohjata puolet ilmastorahoituksesta sopeutumiseen muun muassa kansainvälisten rahastojen ja kansalaisjärjestöjen kautta. Investointi- ja lainamuotoinen tuki painottuu ilmastotoimiin.”* On syytä huomata, että finanssisijoitukset kanavoituvat yleensä kaupallisesti houkuttelevampaan ilmastonmuutoksen hillintään, jolloin sopeutumisrahoitus jää sivuun. On kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien sopeutumistarpeisiin vastataan ohjaamalla lahjamuotoista rahoitusta erityisesti vähiten kehittyneisiin maihin.

Lisätietoja

Mari Luosujärvi, vaikuttamistyön asiantuntija (tasa-arvo), 044 328 3382, mari.luosujarvi@plan.fi

Katja Hintikainen, vaikuttamistyön asiantuntija (ilmastonmuutos), 050 572 7093, katja.hintikainen@plan.fi